

Birgitte Romme Larsen har en Ph.d.-grad i Antropologi fra Københavns Universitet, og hun er lektor ved Pædagogisk Antropologi på Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse (DPU), Aarhus Universitet. Hun forsker i krydsfeltet mellem migration og lokalsamfund med særligt fokus på hverdagens møder i danske landdistrikter mellem etablerede lokalbefolkninger og forskellige former for nytilkomne, såsom flygtninge, asylansøgere og udflyttede statsligt ansatte.

Keywords: Etnografi, Samtid, Nakskov, Lolland, Yderkommuner, Udflytning af statslige arbejdspladser, Kulturhistoriske bygninger, Rådhus, Kommunalt identitetstab, Ejerskab, Materialitet, Tidslighed

AT TAGE PLADS I ANDRES KULTURHISTORISKE HELLIGDOM

En "udflyttet" statslig arbejdsplads flytter ind i Nakskov Rådhus

Artiklen bygger på en antropologisk undersøgelse om 'udflytningen af statslige arbejdspladser' fra København til provinsen i form af et etnografisk casestudie af statsinstitutionen Notas omplacering til Nakskov på Vestlolland. Belyst fra et samtidigt arbejdsplads- og lokalsamfundsperspektiv og med udgangspunkt i materialitet og tidslighed og disses forbundethed analyseres det, hvordan Notas indflytning i akkurat byens tidligere rådhusbygning får betydning for lokalsamfundets modtagelse af arbejdspladsen og hermed også for indretningen af dennes nye dagligdag. Mens det er med tanke på Danmarks samlede fremtid, at Nota må "flytte ud", viser artiklen omvendt, hvordan det i høj grad bliver med tanke for Nakskovs kulturhistorie og lokale kollektive erindring som forhenværende selvstændig bykommune, at Nota må flytte ind.

”Nota til Nakskov!” Sådan lød ordene fra tv-skærmen på borgmesterkontoret i Lolland Kommune onsdag d. 17. januar 2018. Her fulgte Lollands borgmester, viceborgmester og kommunaldirektør nøje et stort anlagt pressemøde

fra Spejlsalen på Christiansborg. På pressemødet skulle daværende Statsminister, Lars Løkke Rasmussen, præsentere *Bedre Balance II*. Det vil sige runde to af den omfattende nationale udflytning af statsinstitutioner fra hovedstadsområdet: *Bedre Balance – statslige arbejdspladser tættere på borgere og virksomheder*. Et politisk tiltag, som den daværende Venstre-regering iværksatte i 2015 oven på et årti med stigende centralisering af det offentlige Danmark og herunder dets statslige arbejdspladser. Denne centralisering tog ikke mindst til efter Kommunalreformen i 2007, hvor landets mindre købstads- og bykommuner blev til stor-kommuner og amter til storregioner.¹ De to udflytningsrunder, *Bedre Balance I & II*, har fundet sted hen over henholdsvis 2016/17 og 2018/19. Tilsammen har de involveret en fraflytning fra hovedstadsområdet af 7.927 statslige jobs (svarende til omkring en femtedel af de statslige jobs eksisterende i 2015 i Region Hovedstaden), fordelt over 89 statsinstitutioner og spredt til 51 byer på tværs af landets fire øvrige regioner.² Mens det ikke er et nyt historisk fænomen, at staten tager ansvar for at bidrage til at skabe regional udvikling og vækst i landets yderområder gennem statslig omfordeling af ressourcer,³ udgør *Bedre Balance* den mest omfattende geografiske omplacering af statslige jobs i Danmark nogensinde. Som Lars Løkke Rasmussen fastslog på pressemødet: ”Vi gennemfører den største flytning af statslige arbejdspladser i nyere tid – arbejdspladser til de dele af landet, som har hårdt brug for mere vækst og flere muligheder. Danmark må ikke blive splittet op i udvikling og afvikling. Derfor kan vi i dag præsentere endnu en stor plan for – ja, skal vi ikke kalde det indflytning af statslige arbejdspladser i hele Danmark”.⁴

Glæden – og forvirringen – på borgmesterkontoret i Lolland Kommune var stor. For hvem *var* overhovedet Nota? Ingen af de tilstedeværende, inklusive de fremmødte journalister fra Danmarks Radio, TV2, Politiken og Lolland-Falsters Folketidende, havde før hørt om Nota. Og hvor i Nakskov skulle man finde et hjem til arbejdspladsen med dens 80 ansatte? I det tidligere Nakskov Skibsværfts store, tomme administrationsbygning ved havnen, nabo til Vestas? I den nedlukkede Madeskovskolen centralt i byen? I et nybyggeri i udkanten af byen måske? Eller i den forhenværende rådhusbygning, midt på byens torv? På pressebilleder fra borgmesterkontoret bragt online samme aften, ét af dem taget i sekunderne, hvor ordene ”Nota til Nakskov” lyder, fremgår denne blanding af glæde og forvirring tydeligt af ansigtsudtrykket hos Holger Schou Rasmussens, Lollands socialdemokratiske borgmester siden 2014. Ud over Notas 80 stillinger til Nakskov blev også Maribo tildelt 31 jobs fra Vurderingsstyrelsen under Skat. Herved blev Lol-

1 Dybvad 2015; Svendsen 2013.

2 Finansministeriet 2018.

3 Høst og Larsen 2016.

4 <https://www.stm.dk/presse/pressemoedearkiv/pressemoede-den-17-januar-2018/> (Besøgt 8/2 2022).

land Kommune modtager af i alt 111 statslige arbejdspladser under *Bedre Balance II*, mens kommunen havde måttet se sig forbigået under *Bedre Balance I*. Nota, *Nationalbiblioteket for mennesker med læsevanskeligheder*, er et statsligt videncenter og bibliotek under Kulturministeriet, der producerer lydbøger, e-bøger og punktskriftsbøger til borgere, der har svært ved at læse almindelig trykt tekst, såsom ordblinde og synshandicappede. I denne artikel inviteres læseren med til Nakskov, hvor Nota et år og ni måneder efter pressemødet flyttede ind midt på byens torv i en stor, hvid bygning fra 1876, som Lolland Kommune i forbindelse med udflytningen har solgt til staten. En bevaringsværdig bygning af stor lokalhistorisk betydning, som igennem 130 år havde tjent som *Nakskov Rådhus* frem til de danske kommunesammenlægninger i 2007, hvor Nakskov Kommune ophørte. Og helt tilbage fra 1500-tallet har byens tidligere rådhus ligget på samme grund.

Denne artikel anlægger en antropologisk og kulturanalytisk tilgang til emnet 'udflytningen af statslige arbejdspladser'. Artiklen bygger på et bredere etnografisk casestudie af det hverdagslige møde mellem den statslige arbejdsplads 'Nota' og lokalsamfundet 'Nakskov', sådan som dette har udmøntet sig og taget form i tiden op til, under og efter udflytningen. Studiet er en del af det større kollaborative, antropologiske forskningsprojekt, *Remote Relocations – Work, Precarity and the Inclusion of Newcomers on Lolland* (2019-2022), som undersøger, hvordan forskellige former for tilflytning indvirker på det lollandske arbejdsmarked og samfundsliv. Undertegnede delstudie om Notas tilflytning til Nakskov er baseret på længerevarende etnografisk feltarbejde spredt over årene 2019-2020.

Under mine feltbesøg har jeg dels brugt tid indenfor i den forhenværende rådhusbygning for her at undersøge fra et arbejdspladsperspektiv, hvordan Notas nye dagligdag antager form og udspiller sig i lyset af institutionens omplacering og ændrede lokalomgivelser. Her har de primære dataindsamlingsmetoder bestået i etnografisk deltagerobservation og 'deep hanging out'⁵ på arbejdspladsen, semistrukturerede kvalitative interviews og uformelle samtaleinterviews med medarbejdere, samt forskellige former for dokumentanalyse (fx gæstebog, rundvisningsmanual, jobopslag, interne evalueringer). Dels har jeg brugt tid i det omgivende bysamfund for her at undersøge fra et lokalsamfundsperspektiv, hvordan det nye naboskab Nakskov og Nota imellem udfolder og institutionaliserer sig i det daglige. Her har de primære dataindsamlingsmetoder ligeledes bestået i etnografisk deltagerobservation og 'deep hanging out'⁶ i det lokale offentlige rum og nabolag, uformelle samtaleinterviews og semistrukturerede kvalitative interviews med såvel almindelige indbyggere som lokale nøglepersoner og repræsentanter for relevante foreninger, forskellige former for dokumentanalyse (fx skrivelser fra lokalforeninger, borgermødereferater) foruden webnografi (fx lokale debatter om Notas

5 Geertz 1998.

6 Ibid.

indflytning på byens Facebookside). Endvidere udgør de mange nationale, regionale og lokale mediedækninger (avis/radio/tv) af Notas indflytning i Nakskov en betydningsfuld del af det samlede datamateriale. Baseret på ovenstående vifte af kvalitative dataindsamlingsmetoder har studiets overordnede formål været at skabe viden om nogle af de mange sociokulturelt komplekse, men i skrivende stund endnu ikke belyste, lokale udfald og indvirkninger, som udflytningen af statens institutioner afstedkommer – set i et hverdagsperspektiv og undersøgt gennem Nota i Nakskov som 'case'.

I denne artikel skal jeg særligt fokusere på den betydning, som Notas indflytning i akkurat byens tidligere rådhusbygning får for den lokale modtagelse af arbejdspladsen og herved også for udformningen af dennes nye dagligdag indenfor i bygningen. Anskuet gennem et dobbeltblik, det vil sige på samme tid belyst fra et arbejdsplads- og et lokalsamfundsperspektiv, skal jeg i analysen af denne lokale modtagelse og dens dynamikker især trække på teori om materialitet og tidslighed og disse dimensioners gensidige virke gennem det sociale.⁷ Med Notas fysiske overtagelse af det gamle Nakskov Rådhus får bygningen en ny funktion og hermed en ny begyndelse. Som analysen vil vise, bygger denne begyndelse dog ikke kun *videre* på bygningens kulturhistorie og fortid – men på forskellig vis kommer den også til at tale *tilbage* ind i denne ved direkte og indirekte at reaktualisere og revitalisere den på nye måder. På samme tid viser analysen, hvordan selve denne reaktualisering og revitalisering af lokale kulturhistoriske forhold i sig selv får afgørende betydning for Notas indretning af arbejdspladsens nye hverdag indenfor i det forhenværende rådhus.

I den sammenhæng analyserer jeg først, hvordan der i relation til den tidligere rådhusbygning *indenfor*, herunder især dens kulturhistoriske byrådssal, i praksis bliver tale om et implicit dobbeltejerskab (byens og statens) inden for rammerne af hvilket, Nota i det daglige må manøvrere og fungere som arbejdsplads. Dernæst analyserer jeg, hvordan Notas indflytning i den konkrete bygning kommer til at interagere med og indskrive sig i nogle større regionale og nationale historiske kontekster *uden for* selve rådhusbygningen og dens tidligere byrådssal. Nærmere bestemt de danske kommunesammenlægninger i 2007, som med forsinket kraft viser sig at få essentiel betydning for de lokale forventninger og mulighedsrum, som omgærder Notas nye hverdag.

I forhold til det aktuelle *nu* indenfor i den forhenværende rådhusbygning kommer Notas indflytning med andre ord til at aktivere en bestemt sameksistens af forskellige tidsligheder – eller en bestemt 'mangfoldighed af varigheder'.⁸ I den henseende peger analysen på, hvordan *den lokale modtagelse* ikke som sådan begynder med Notas egentlige komme og indflytning i byen. Tværtimod ser denne

7 Fx Bille og Sørensen 2012; Miller 2010; Sjørslev 2013; Sørensen 2016.

8 Sørensen 2016.

modtagelses særegne betingelser og betydningsdannelser ud til allerede delvist at være indskrevet i eksisterende lokale 'sociale erindringer'⁹ og regionale identitetsmæssige dynamikker. Som jeg skal vise, har disse kollektive erindringer og identitetsmæssige forhold især at gøre med Nakskovs lokale kulturhistorie som forhenværende selvstændig købstads- og bykommune med eget rådhus og kommunal suverænitet. Et forhold, som gjaldt frem til dannelsen af storkommunen Lolland Kommune i 2007. Artiklen viser ikke kun, hvordan arbejdspladsen Nota nu i skabelsen af dens egen aktuelle hverdag og fremtid i byen pludselig må navigere socialt og materielt i forhold denne lokale kulturhistorie. Men også for lokalbefolkningen kommer Notas overtagelse af byens gamle rådhus til at reaktualisere denne kulturhistorie og dens indlejrede materialiteter på måder, der får fortidens tab og fremtidens forhåbninger til at trække sig sammen i det aktuelle nu. Artiklen levendegør dermed kulturhistorie – og kulturhistoriske materialiteter og hændelser – som noget, der ikke bare *er*, men som noget, der hele tiden fortolkes, fortælles, bruges og mindes til forskellige nutidige formål, og som således udfylder en rolle som aktør i en nutid.¹⁰

En sådan antropologisk og kulturanalytisk tilgang, som sætter mennesket som socialt og kulturelt individ i centrum af undersøgelsen, udgør for nuværende ikke en del af den eksisterende viden- og erfaringsopsamling på det statslige udflytningsområde. Ser man på den bestående viden i relation til *Bedre Balance I & II*, kan man derimod finde svar på væsentlige spørgsmål som disse: Hvor meget kostede udflytningerne; i hvor høj grad påvirkede de produktiviteten og medarbejdertrivlsen; hvor meget steg sygefraværet; hvor mange ansatte flyttede med arbejdspladsen, og hvor mange pendler; hvor mange ansatte sagde op; og i hvilket omfang lykkedes rekruttering af nye kvalificerede medarbejdere.¹¹ Ud over deres fokus på tællelighed og kvantitet, har disse spørgsmål endvidere det til fælles, at de alle taler til en intern relation mellem de udflyttede statsinstitutioner og staten selv – det vil sige til forskel fra relationen mellem de respektive statsinstitutioner og selve de modtagende lokalsamfund, hvortil de er blevet flyttet.

Med andre ord kan den eksisterende erfaringsopsamling på udflytningsområdet siges at bevæge sig inden for en form for statsligt videnskredsløb, der lukker sig om sig selv: hvordan er det gået de statsinstitutioner, staten har omplaceret, og hvad betyder det for institutionerne og således i sidste ende for staten selv? Til trods for, at det erklærede formål med *Bedre Balance* netop er at "bidrage til at skabe aktivitet og stimulere udvikling i *det omkringliggende område*",¹² eksisterer der i dag et videnshul, når det angår de forskellige måder i hverdagen, hvorpå

9 Connerton 1989.

10 Damsholt og Mellemegaard 2017.

11 Fx Christensen 2020; Christensen et al. 2017; Djøf 2016; Finansministeriet 2018, 2019; Lundmann 2018; Rambøll 2017.

12 Finansministeriet 2018, s. 3, min kursivering.

statens omplacerede institutioner lokalt bliver mødt og modtaget kvalitativt og mikrosociologisk betragtet. Og når det angår, hvordan de selv samtidig indvirker på deres nye sociale og kulturelle lokalomgivelser. Nærværende artikel og det tilgrundliggende etnografiske studie udgør et begyndende bidrag til at lukke et sådant videnshul.

Lolland Kommune – lokalt og nationalt betragtet

Lolland Kommune er en dansk yderkommune i det sydlige Region Sjælland, der omfatter den vestlige og midterste del af øen Lolland foruden en række beboede og ubeboede småøer. Kommunen har et areal på 886 km², svarende til 46 indbyggere pr. km² (set i forhold til fx 6.600 indbyggere pr. km² i København).¹³ Den har eksisteret siden 1. januar 2007; dagen, hvor de nye kommunedannelser trådte i kraft som led i den omfattende strukturreform af den offentlige danske sektor, iværksat af den daværende VK-regering. En reform, der ikke mindst indebar en sammenlægning af landets på det tidspunkt 271 kommuner til 98 nye storkommuner. Her blev syv mindre lollandske kommuner, herunder Nakskov Kommune, sammenlagt til én kommune; Lolland Kommune.

I 2007 havde Lolland Kommune 48.642 indbyggere, mens indbyggertallet ved udgangen af 2020 var 41.105. Kommunen har to større centerbyer, Nakskov mod vest og Maribo mod øst, hvor godt og vel halvdelen af befolkningen tilsammen er koncentreret. Set over en samlet periode fra 2010 til 2018 er Lolland Kommunes samlede befolkningstal faldet med 16,3%, hvilket udgør landets største procentuelle befolkningstilbagegang.¹⁴ Dette har blandt andet at gøre med kommunens store andel af aldrende borgere. Faktisk indtager kommunen en 7. plads over landets ældste kommunale befolkningssammensætning.¹⁵ Dette har ført til et negativt fødselsoverskud, hvilket vil sige, at der dør flere borgere, end der fødes. Samtidig sker der en betydelig fraflytning blandt kommunens yngre befolkning, som søger mod landets uddannelsesbyer. Når gruppen af borgere over 65 år fortsætter med at vokse hurtigere end gruppen af borgere i den erhvervsaktive alder, betyder det, at kommunens udgifter til forsørgelse vedvarende forøges, uden at indtægterne samtidig følger trop. Dernæst er en væsentlig del af selve tilflytningen til Lolland Kommune også forbundet med en udgift. For i lighed med andre af landets yderkommuner har Lolland samlet set oplevet flere mennesker på overførselsindkomster flytte *til* kommunen end *fra* kommunen. Faktuelt har kommunen

13 Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri (2008) inddelte pr. 1. januar 2007 Danmarks 98 kommuner i fire kommunetyper; Bykommuner (35), Mellekommuner (17), Landkommuner (30) og Yderkommuner (16).

14 Lolland Kommune 2019a.

15 Ibid.

landets største andel af tilflyttere på langvarig offentlig forsørgelse.¹⁶ Stigningen i antallet af ældre, fraflytningen blandt de yngre aldersgrupper og den løbende tilflytning af borgere afhængige af sociale ydelser medvirker tilsammen til en fremtrædende strukturel ubalance i kommunens økonomi. Set over eksempelvis perioden 2010-2017 var Lolland Kommunes udgiftsbehov til offentlig forsørgelse mere end 50% højere end landsgennemsnittet,¹⁷ og kommunen har Danmarks mindste arbejdsstyrke.¹⁸

Gennem de sidste årtier har ovenstående socioøkonomiske forhold ført til, at Lolland i den danske medie- og populærkultur i dag bredt bliver anvendt og forstået som et særligt eksemplificerende symptom på den øgede geografiske ubalance i Danmark mellem center og periferi.¹⁹ En geografisk ubalance, som i den offentlige debat har affødt en række 'metro-centriske'²⁰ og 'territorialt stigmatiserende'²¹ termer om de danske yderkommuner såsom "Udkantsdanmark" og "Den rådne banan".²² Og i samme debat er Lolland tit og ofte tildelt rollen som selve 'Udkantsdanmarks *locus classicus*',²³ altså "Udkantsdanmarks" hoved- eller mønstersted. Men i en kommunal strategirapport bærende titlen *Det nye Lolland* skriver Lollands borgmester: "I 2030 er Lolland et andet sted. Vi har en vision om et selv bærende Lolland, der i 2030 har fundet en ny balance".²⁴

En stor del af den forventede "nye balance", som borgmesteren refererer til, knytter ikke mindst an til den kommende Femern-forbindelse gennem Østersøen fra Rødbyhavn til Tyskland. Som borgmesteren blandt andet har udtalt til Danmarks Radio: "Jeg har set det hjul, der er kørt baglæns i 40 år på Lolland. Når Femern-forbindelsen kommer, så skabes der jo nogle helt nye vækstmuligheder, hvor vi lige pludselig bliver en metropol og et interessant område midt mellem Hamborg og København".²⁵ Foruden Lolland Kommunes erklærede fremtidshåb om en Femern-forbindelse, der vil skabe tilflytning, arbejdspladser og vækst, da handler også kommunens 2030-vision om "et selv bærende Lolland i ny balance" om tiltrækningen af netop statslige arbejdspladser. Et centralt anliggende, som borgmesteren i offentligheden blandt andet har begrundet som følger: "Hver gang, der er 37 statslige arbejdspladser i Lolland, er der 100 i de nordsjællandske kommuner",²⁶ og "når man [i kraft af centralisering] trækker de arbejdspladser væk, så flytter man jo veluddannede og velstillede mennesker ud af en egn, og det

16 Lolland Kommune 2017.

17 Jensen, Jakobsen og Bolvig 2019.

18 Lolland Kommune 2017.

19 Ledstrup 2021.

20 Gulløv og Gulløv 2020.

21 Wacquant 2007.

22 Se fx Winther og Svendsen 2012.

23 Sørensen 2016, s. 24.

24 Lolland Kommune 2016, s. 4.

25 DR 2020a.

26 DR 2020b.

efterlader tomme huse, som bliver billigere og attraktive for andre typer af befolkningsgrupper – så begynder du virkelig for alvor at bytte rundt på befolkningen”.²⁷

Sådan demografisk ’strukturel forskydning’,²⁸ som borgmesteren ovenfor henviser til, taler ind i den større nationale skævvridning mellem center og periferi, som i Danmark ikke mindst er vokset siden Strukturreformen i 2007, og som initiativet *Bedre Balance* er iværksat til at udbedre. Men Lolland rummer også sine egne interne center-periferi-dynamikker på tværs af kommunens geografi. Som jeg skal behandle nedenfor, taler disse dynamikker navnlig ind i et bestemt spændingsforhold mellem den nuværende Lolland Kommunes to hovedbyer og tidligere selvstændige bykommuner: Nakskov og Maribo.

Nakskov – fra egen bykommune til en by i Lolland Kommune

Op gennem 1960’erne og 70’erne udgjorde Nakskov et økonomisk blomstrende samfund og ”Lollands industrielle hovedby”.²⁹ Dette skyldtes ikke mindst Danmarks største sukkerproduktionsindustri ved *Nakskov Sukkerfabrik* (1883-) samt den omfattende skibsværftsindustri ved *Nakskov Skibsværft* (1916-1986). I 1960’erne udgjorde sidstnævnte ikke alene den største arbejdsplads på Lolland men på hele Lolland-Falster. Ved værftets 50-års jubilæum i 1966 beskæftigede det 2.200 ansatte³⁰ – altså en betydelig del blandt Nakskovs cirka 16.000 indbyggere samme år.³¹ Da Nakskov Skibsværft i 1986 måtte lukke efter en årrække med dårlige konjunkturer for den internationale skibsfart og løbende afskedigelser,³² betød det et tab af omkring 800 lokale arbejdspladser foruden et ukendt antal tabte arbejdspladser i form af den afledte effekt på byens øvrige erhvervsliv. Nakskov, der blev grundlagt i 1266, og hvis frugtbare jords rigelige udbytte, fiskeriet og en stigende handel betød, at byen i 1500-tallet blev landets 7. rigeste,³³ befandt sig med lukningen af skibsværftet i det, der er blevet beskrevet som en dyb økonomisk og menneskelig krise for byen.³⁴

Ligesom lukningen af Nakskov Skibsværft har også Nakskovs tab af kommunal selvstændighed i 2007 udgjort en betydningsfuld lokalhistorisk begivenhed, når det angår byens ’sociale erindring’³⁵ og ’byidentitet’³⁶ i dag. Da syv lollandske

27 DR 2020a.

28 Høst og Larsen 2016.

29 Ibid.

30 <https://nakskovlokalarkiv.dk/nakskov-skibsvaerft-2> (Besøgt 8/2 2022).

31 Danmarks Statistik 1967.

32 Olesen 2012.

33 Lolland Kommune 2019b.

34 Holmager et al. 2021; Olesen 2012.

35 Connerton 1989.

36 Christensen og Thøgersen 2016.

kommuner blev sammenlagt til Lolland Kommune i 2007, betød dette for både Nakskov og Maribo et brud med næsten 140 års kommunal suverænitet. Begge byer blev nemlig i 1869 tildelt status af selvstændige købstadskommuner, mens de fra Kommunalreformen i 1970 og frem til 2006 havde status af bykommuner. Den nye storkommune, Lolland Kommune, placerede sit rådhus i det eksisterende Maribo Rådhus. For det gamle Nakskov Rådhus bygget i 1876 bragte dette således en ende på bygningens 130 år lange rådhusfunktion, og i stedet skulle bygningen nu tjene andre kommunale formål. Selvom Nakskov udgør Lolland Kommunes største by (12.546 indbyggere i 2021) og er dobbelt så stor som Maribo (5.734 indbyggere i 2021), var det altså sidstnævnte, der blev Lolland Kommunens administrative centerby. I dag, mange år efter, refererer Nakskovs indbyggere stadig tilbage til dette forhold som en dyb uretfærdighed begået mod Nakskov. En erfaret uretfærdighed, som blandt andet kommer til udtryk i Nakskov i dag gennem en udbredt og vedvarende oplevelse af, at Maribo generelt tildeles flere af kommunens ressourcer, end byen har krav på – sammenlignet med Nakskov.

Dette spændingsforhold mellem Lolland Kommunes to hovedbyer kan ses som udtryk for 'by-konkurrence'.³⁷ Men som materialet skal pege på, er der ikke her tale om den form for by-konkurrence, hvor det handler om gensidigt 'at brande sig' over for hinanden gennem promovring af en bestemt byidentitet hver især.³⁸ En promovring, der typisk handler om tiltrækningen af turister, tilflyttere eller erhverv til lige netop ens egen by. Den konkurrence, eller rivalisering, mellem Nakskov og Maribo, som er på spil i denne artikel, handler snarere om lige nøjagtig retten og magten til at definere, hvem der udgør henholdsvis 'opland' og 'center' inden for en ny storkommunal struktur.³⁹ For da Nakskov Kommune i 2007 blev opløst, og byen heller ikke blev tildelt rollen som den nye storkommunes centerby, gik Nakskov fra at udgøre en *kommunal centerby med opland* til nu pludselig selv at udgøre *opland for en (anden) kommunal centerby*, nemlig Maribo. Hermed skete for Nakskov et *tab af sammenfald* mellem lige netop by- og kommuneidentitet. Som analysen skal munde ud i at vise, er det akkurat dette tab, som Notas indflytning i det gamle Nakskov Rådhus uforvarende kommer til at reaktualisere og revitalisere. Og denne lokale center-periferi-dynamik mellem Nakskov og Maribo supplerer og komplicerer dermed det langt større nationale center-periferi-anliggende, som i udgangspunktet var det, der dannede grund for Notas indflytning.

37 Christensen og Thøgersen 2006.

38 Ibid.

39 Se også Zimmerbauer og Paasi 2013

Mellem Lollands kamp for statslige jobs og Nakskovs kamp for byens rådhus: Velkommen Nota!

Under *Bedre Balance I* måtte Lolland Kommune i 2016/17 se sig forbigået i omfordelingen af statslige arbejdspladser. I tiden op til annonceringen af *Bedre Balance II* sagde Lollands borgmester derfor sådan her i de nationale medier: "I Lolland Kommune er vi hårdt ramt af den centraliseringsbølge, der har kørt de seneste 20 år. Siden kommunesammenlægningen i 2007 har vi mistet 600 statslige og regionale arbejdspladser. Vi er den kommune, der har mistet allerflest statslige arbejdspladser. Så vi bør stå øverst, når [disse] skal fordeles".⁴⁰ En fordeling, som borgmesteren i øvrigt – frem for *udflytning* – i stedet har benævnt "*hjemtagning*" af statslige arbejdspladser.⁴¹ Et ordvalg, der gik igen på dagen, hvor de i alt 111 statslige jobs til Lolland blev meldt ud, idet Holger Schou Rasmussen i en national pressemeddelelse skrev: "Endelig! Det er en god nyhed, at Lolland Kommune nu kommer med på Danmarkskortet over kommuner, som fællesskabets arbejdspladser vender hjem til. Jeg glæder mig til at byde dem velkommen!"⁴²

Men hvor skulle de 80 "hjemvendte" arbejdspladser konkret have hjemme i Nakskov? Lolland Kommune arrangerede en fremvisning af de mest oplagte emner for repræsentanter fra Bygningsstyrelsen, og staten indgik aftale med kommunen om for en pris på 10 millioner kroner at købe Nakskovs tidligere rådhus for der at gøre plads til Nota. På det tidspunkt var rådhusbygningen i brug og stod altså ikke tom. Siden 2007 havde den nemlig været domicil for skiftende kommunalforvaltninger under Lolland Kommune herunder Børne- og Ungeforvaltningen, som frem til statens køb i 2018 havde til huse i bygningen. Denne blev nu i stedet flyttet til det tidligere Nakskov Skibsværfts store, ikoniske administrationsbygning, opført i 1916 med front ud mod Nakskov Havn. Denne bygning stod tom, og ejes i dag af Lolland Kommune. Inden Børne- og Ungeforvaltningen flyttede ind, renoverede kommunen bygningen for cirka 20 millioner kroner, delvist betalt af proventet fra salget af det gamle Nakskov Rådhus, hvor Nota nu skulle bo.

Lige så stor som glæden og lettelsen var på borgmesterkontoret i Maribo over tildelingen af arbejdspladsen Nota til Nakskov, lige så blandede følelser skulle der snart vise sig blandt Nakskovs lokalbefolkning, da det i foråret 2018 blev kendt, at kommunen ville sælge byens tidligere rådhus til staten. Det gamle Nakskov Rådhus, centralt beliggende på byens torv, som havde rummet byens rådhus, lige

40 <https://www.berlingske.dk/politik/lolland-er-traet-af-udsultning-og-kraever-flere-statslige-job> (Besøgt 8/2 2022).

41 <https://via.ritzau.dk/pressemeddelelse/selvfolgelig-kan-statslige-arbejdspladser-flyttes-tilbage-til-provinsen-det-er-jo-der-de-kommer-fra?publisherId=3984657&releaseId=4273586> (Besøgt 8/2 2022).

42 <https://via.ritzau.dk/pressemeddelelse/lolland-kommune-byder-statslige-arbejdspladser-velkommen-hjem?publisherId=3984657&releaseId=12076573> (Besøgt 8/2 2022).

fra det blev bygget i 1876 og frem til Strukturreformen i 2007; først under Nakskov Købstadskommune (1869-1969) og siden under Nakskov Kommune (1970-2006). Med andre ord havde bygningen tjent som byens rådhus i kontinuerlige 130 år, frem til dannelsen af Lolland Kommune, hvis rådhusfunktion som nævnt blev placeret i Maribo. Og kommunens salg af bygningen frembragte store følelser lokalt. I tiden omkring beslutningsprocessen kunne man i Lolland-Falsters Folketidende jævnligt læse nyhedsartikler og debatindlæg med overskrifter som disse: ”Skal nye tider slette de historiske spor: rådhuset og den gamle byrådssal er en del af byens DNA”,⁴³ og ”Et følelsesladet salg: byrådssalen betyder noget for nakskovitternes identitetsfølelse”.⁴⁴

Både almindelige lokale borgere og forskellige lokalforeninger såsom *Nakskov Bygningsbevaringsforening* opponerede i offentligheden mod salget. Især blev det fremhævet, hvordan rådhusets gamle byrådssal har en central plads i den danske arbejderhistorie. Tilbage i 1931 havde *Oprøret i Nakskov* nemlig taget sit udgangspunkt i netop Nakskov Byrådssal – som den eneste byrådssal i Danmark, hvor et arbejderoprør nogensinde har taget afsæt. Oprøret var en udløber af den store arbejdsløshed, som prægede landet i mellemkrigstiden, og som i Nakskov havde ført til et stort antal langvarige arbejdsledige. I utilfredshed over deres understøttelsesvilkår dannede disse *De Arbejdsløses Organisation* (DAO), og i foråret 1931 troppede de op under et byrådsmøde i Nakskov Byrådssal.⁴⁵ Her krævede de flere midler til de arbejdsløses hjælpekasse, hvilket de fremmødte fik held med. Da byrådet dog dagen efter ombestemte sig, vakte det så voldsomme protester fra mere end 1.000 demonstrerende arbejdere, at det lokale politi måtte forskanse sig på byens politistation. Og der blev tilkaldt assistance fra betjente i København og militæret i Vordingborg, hvorefter oprørslederne blev jaget af soldater, arresteret og fængslet.⁴⁶ Blandt Nakskovs indbyggere fremhæves det fortsat i dag, hvordan byens gamle byrådssal derfor ikke alene er af stor lokal men også national kulturhistorisk betydning, når det angår den danske arbejderbevægelse. Da Lolland Kommune bekendtgjorde at ville sælge rådhusbygningen til staten, forsøgte Nakskov Bygningsbevaringsforening på den baggrund at få selve byrådssalen fredet. For herved ville man måske kunne kræve den undtaget fra salget. Foreningen fik imidlertid afslag fra Slots- og Kulturstyrelsen med den begrundelse, at man ikke kan frede enkeltlokaler, men alene hele bygninger.

I tillæg til byrådssalens lokale og nationale kulturhistoriske betydning, har mange nulevende nakskovitter endvidere et personligt forhold til salen. Eksempelvis fordi de her er blevet viet eller har skålet tillykke med borgmesteren, efter

43 Folketidende 2018a.

44 Folketidende 2018b.

45 Kolstrup 1977.

46 Ibid. Oprøret i Nakskov i 1931 er filmatiseret i Tv-spillet *Rejs dig, Emil Koch* (1978), produceret for Danmarks radio, og instrueret af Poul Trier Pedersen.

at have fået studenterhuen på fra Nakskov Gymnasium – begge praksisser, som fandt sted i rådhusbygningens tidligere byrådsal helt frem til statens overtagelse. I byens offentlige Facebookgruppe, *Nakskov*, gav mange lokale indbyggere således hen over foråret 2018 udtryk for deres vemod over salget, som eksempelvis afspejlet i et opslag med denne ordlyd: ”At sælge Nakskovs gamle rådhus til staten for at give plads til Nota er at sælge byens sjæl”. I opslagens lange kommentarspor fandtes svar som disse: ”Jeg er helt enig, hvis vi bliver ved at sælge ud af arvesølvet, har vi ingen historie tilbage”; og ”Jeg troede ikke mine egne øjne, da jeg læste det, denne smukke bygning, et vartegn for Nakskov siden 1876, et stykke historie med den smukke byrådsal, der er ramme om bryllupper og fejring af byens studenter – der er så meget historie i den bygning, den må bevares på Lolland Kommunes hænder”. Til sidstnævnte kommentar svarede en indbygger: ”Flere af de centralt placerede personer i Lolland Kommune, der tager den slags uigen-nemtænkte beslutninger om et salg af en historisk bygning med enorm betydning for hele områdets følelse af identitet, har ingen tilknytning til området selv, og tænker slet ikke på den måde”. Mens en anden blot kort konstaterede: ”Det må da være en misforståelse!”

Alt imens, på Østerbro i København, fulgte Notas ansatte med i den lokale debat. Dette fik Notas direktør til at udtale sig til Lolland-Falsters Folketidende: ”Jeg har fulgt med i debatten og er også blevet ringet op af folk fra Nakskov. Jeg har stor forståelse for, at folk ønsker byrådsalen bevaret, og vi vil gøre alt, hvad vi kan for at tage hensyn til disse følelser. Det er også en meget flot byrådsal, som vi vil gøre alt for at bevare. Vi skal dog også have plads til vores ansatte”.⁴⁷ I det følgende analyserer jeg nærmere den lokale modtagelse af Nota med særligt fokus på dette implicitte *dobbeltejerskab* over den tidligere rådhusbygning og dens byrådsal. Som materielle og kulturhistoriske rum skal rådhuset og byrådsalen nemlig i det daglige lige nøjagtig kunne omfavne både *nakskovitternes følelser* og *Notas ansatte* (jf. ovenstående formuleringer af Notas direktør).

”Jeg har aldrig før set en kø til rundvisning, der var længere end køen til en gratis bajer”: Nota åbner

I oktober 2019, halvandet år efter statens køb af rådhusbygningen, flyttede Nota ind på torvet i Nakskov. Indflytningen var trukket ud, da Bygningstyrelsen havde fundet en større renoveringsproces ønskelig – dels for at fremtidssikre bygningen mange år frem, dels for at tilpasse dens indre til Notas behov. Når man flytter ind i en eksisterende bygning, til forskel fra i et nybyggeri, flytter man samtidig ind i en materiel ramme, der – med lån af antropologen Inger Sjørnslevs formulering – ”al-

47 Folketidende 2018c.

Byrådssalen i Nakskov Rådhus, 1966. Foto: Nakskov Lokalhistoriske Arkiv.

lerede er lagt tanker og hensigter i, og som har en historie og bærer spor efter tidligere beboere”.⁴⁸ Renoveringsprocessen skulle omforme den tidligere rådhusbygningens indre til Notas eget. Mens istandsættelsen pågik og i takt med, at en række ansatte meldte deres opsigelse fra og med udflytningsdatoen, var Nota i mellemtiden begyndt at rekruttere nye medarbejdere. Størstedelen af disse kom fra det sydsjællandske og lolland-falsterske arbejdsmarkedsområde, inklusive en række nakskovitter. De ansatte, som beholdt deres job (hvilket talte omkring halvdelen), er enten flyttet til lokalområdet eller har arrangeret sig i pendler-bofællesskaber, hvor kolleger på ikke-hjemmearbejdsdage bor sammen i hverdagene.

Nota havde valgt at markere indflytningen med et offentligt arrangement for byen fredag d. 11. oktober 2019; et år og ni måneder efter annonceringen af udflytningen på det nationale pressemøde. Nota havde besluttet, at åbningsarrangementet skulle være ”helt nede på jorden” – med gratis pølser, fadøl og jazz på byens torv, Axeltorv, foran indgangen til rådhusbygningen. Som en Nota-medarbejder senere forklarede mig:

Det *skulle* være folkeligt. For op til indflytningen gik der masser af rygter om Nota – og ”måske var vi i virkeligheden en del af Nato” [vokalerne o

48 Sjørlev 2013, s. 56.

og a ombyttet], påstod nogle. Og andre begyndte at skrive om, at vi var i gang med at rive hele byrådssalen ned. Så vi ville faktisk gerne vise at... Vi ville gerne lave et åbent hus. Det skulle simpelthen være bajere og pølser! Og Holger er jo en meget folkelig borgmester, og det taler ind til lollikkerne også – det skal ikke være så højpandet og fisefornemt.

Derfor havde Nota også fravalgt at lade en repræsentant fra Kulturministeriet stå for åbningstalen. I stedet blev denne holdt af Lollands borgmester og Notas direktør, i humoristisk og dialogisk stil fra en scene midt på torvet. Her slog sidstnævnte blandt andet fast for de mange fremmødte: ”Vi er en meget jordnær virksomhed. Altså, det kan godt være, at nogle tror, fordi vi er en del af et ministerium, så går vi nok i sorte sko og pænt mørkt jakkesæt – men dem møder I stort set ikke nogen af i Nota. Altså, vi er... vi er arbejdere i ordets allersmukkeste forstand. Og det er også det, I vil opleve”. Til trods for silende regn mødte mange op til åbningen, som havde været bredt annonceret i lokale medier. I alt var der omkring 1.700 fremmødte fordelt over de fem timer, arrangementet varede. På Axeltorv var opstillet forskellige informationsboder, hvor de besøgende kunne høre Notas medarbejdere fortælle om arbejdspladsen og dens virke. Samtidig foregik der rundvisninger indenfor i den nyrenoverede rådhusbygning. Informationsboderne samt boden med gratis pølser og fadøl var godt besøgte, om end den længste kø var den til rundvisningen. Der blev gennemført omkring 50 rundvisninger, tællende i alt cirka 1.000 deltagere, og dermed blev rundvisningerne dagens mest benyttede aktivitet. Som en journalist fra den lokale radiostation, Radio Sydhavsøerne, der sendte fire timers live-transmission fra arrangementet, pointerede det over for en Nota-medarbejder sidst på dagen: ”Jeg har aldrig før set en kø til rundvisning, der var længere end køen til en gratis bajer”.

Interessen for at se den nyrenoverede rådhusbygning indenfor var med andre ord overvældende. Da jeg selv tog plads i køen, overhørte jeg i mængden adskillige samtaler om ”hvad der mon var gjort ved rådhuset indeni og den gamle byrådssal”, mens de færreste samtaler handlede om, hvad Nota mon var for en arbejdsplads. Mange i køen begyndte spontant at fortælle hinanden om dengang, de blev viet i byrådssalen. Eller om dengang de selv eller deres børn var blevet fejret i salen med studenterhuen på. De mange individuelle beretninger, som i køen antog form af ’social erindring’⁴⁹ i tilknytning til rådhusbygningen foran os, pegede alle *tilbage* i tid. Alt imens selve Notas åbning som kommende arbejdsplads i byen jo snarere kunne siges at pege *frem* i tid. Denne sameksistens af tidsligheder og ’mangfoldighed af varigheder’⁵⁰, som Notas åbning gav anledning

49 Connerton 1989.

50 Sørensen 2016.

til, trådte især tydeligt frem – som vi nu skal se – under netop arrangementets rundvisninger.

”Kan man stadig blive viet her, om man måtte ønske det?”: Et dobbeltejerskab tager form

I rundvisningskøen falder jeg i snak med Peter,⁵¹ en lokal indbygger og indfødt nakskovit i tresserne. Vi følges ad i køen op langs den røde løber, der er lagt frem foran rådhusbygningens smukke, gamle hoveddør ud mod torvet. Vi kommer med på samme rundvisningshold. Indenfor i rådhusets mondæne ankomsthal tager en medarbejder imod os: ”Velkommen til rundvisning af Notas nye bygning! Undervejs vil I høre mere om, hvad det egentlig er, vi laver, og stil endelig spørgsmål – og nok så vigtigt, det hele er nymalet, så rør venligst ikke for meget ved væggene”. Efter en kort historisk beretning om Nakskov Rådhus bevæger vi os op ad den brede, nyrenoverede trappe til 1. salen. Der gøres holdt ved et dørpanel, hvor statens bygningsrenovatorer har blotlagt de forskellige malinglag igennem tiden. Det forklares, hvordan de nuværende valgte farver på paneler, vægge og gelændere alle refererer tilbage til netop diverse nuancer af de historiske farvelag, som er blotlagt på dørpanelet foran os.⁵² ”Vi har i vores istandsættelse været ganske omhyggelige i forhold til at bibeholde meget af det oprindelige udtryk”, understreger Nota-medarbejderen, der viser rundt. At mange nakskovitter føler en personlig tilknytning til rådhusbygningen, blev igen tydeligt i relation til netop den farvearkæologiske blotlægning, da en gæst ved dette opholdssted på ruten pludselig udbryder: ”Åh, da farven havde den der gule, det var dengang, jeg arbejdede her”. Den ansvarlige farvearkæolog og arkitekt fra Bygningsstyrelsen, der selv var til stede på dagen og overhørte udtalelsen, fortalte i et senere interview: ”Det er sådan noget, jeg synes, er så dejligt... at tingene har en historie. Det er ikke et nyt kontorhus ude i Ballerup, vi har opført til Nota”.

Efter fremvisningen af historiens farvelag træder vi ind i det gamle borgmesterkontor – og nu direktørkontor – med dets smukt renoverede sildebensgulv og moderne kunst på væggene. Her går Peter målrettet hen mod rummets balkondør og åbner den. Ude på den lille balkon med udsigt over torvet, begynder han at berette detaljeret om Nakskov-oprøret i 1931, og om hvordan det netop havde taget afsæt i denne bygning og på dette torv foran os. Dette var første gang, jeg hørte om denne historiske begivenhed. Først langt senere skulle jeg imidlertid forstå det fortættede og betydningsmættede øjeblik, som Peters ophold og fortælling på balkonen – på netop denne dag – udgjorde. ”Det er lidt trist”, afslutter

51 Informanters personnavne er pseudonymer af hensyn til anonymisering.

52 For en uddybning af dette farvearkæologiske renoveringsarbejde, se Terney 2020.

Peter, inden vi sammen går videre. Næste stop på rundvisningen er den gamle byrådsal. Denne er skånsomt renoveret med henblik på "at bevare så meget af den gamle sals udtryk og historie som muligt", fortæller rundviseren. Hun henviser til det nænsomt renoverede parketgulv; de bevarede mørkbejdsede paneler til midt på væggen; de skånsomt rensede oprindelige gardiner; lokalets antikke støbejernsovne; samt salens gamle lysekroner. Tilbage i lokalet står blandt andet også den tidligere byrådsals antikvariske stumtjener. Rundviseren fortæller: "Nota er stolte af, at Lolland Kommune har valgt at lade os beholde sådanne genstande til låns, for selvom lokalet nu skal fungere som hjemsted for vores mødeaktiviteter, så har vi som arbejdsplads ønsket at bevare så meget af byrådsalens sjæl som muligt". Kun det faststående, massive og halvbueformede egetræs bord, som igennem historien har fyldt rummets midte, og det tilsvarende massive borgmestertalerbord for enden af lokalet (begge dele specialbygget på stedet omkring 1920), har Nota valgt ikke at bevare, fortælles det. Rundviseren kigger ud over den (på tidspunktet for åbningen) møbeltomme sal, og understreger, at de afventer en bestilling af nogle dansk-arkitekttegnede møbler, som er blevet nøje valgt ud fra netop det kriterium, at de skal harmonere med den smukke gamle byrådsal. Bagerst i lokalet er det fjernede borgmestertalerbord blevet erstattet af en stor fladskærm til online-møder. Peter er atter gledet lidt væk fra rundvisningsholdet og står og kigger ud over torvet gennem byrådsalens høje vinduer.

Jeg deltog på i alt tre rundvisninger i løbet af dagen. Trods tre forskellige rundvisere og rundvisningshold, var alle turene forunderligt ens. Af i alt syv stop på rundturen var det sted, der hver gang tog længst tid, den tidligere byrådsal. Og hver gang var der utålmodige besøgende, der gik i forvejen, for hurtigere at nå frem til dette stop, og besøgende, som efter opholdet i byrådsalen ikke deltog i resten af rundturen. Det var også i byrådsalen, at de besøgende stillede afgjort flest spørgsmål. Fælles for størstedelen af disse var, at de talte ind i nogle eksisterende lokale praksisser og traditioner (fremfor ind i Notas virke som arbejdsplads). Denne spørgen var særligt centreret omkring to sagsforhold. *For det første* hvorvidt Nota påtænkte at bidrage til at videreføre den årlige lokale tradition, hvor byens nyudklækkede studenter fejres i byrådsalen. *For det andet* hvorvidt man som indbygger i byen fortsat ville kunne blive borgerligt viet i salen, om man personligt måtte ønske det. Til det første spørgsmål svarede de forskellige rundvisere samstemmende, at Nota allerede havde meddelt Nakskov Gymnasium og Lolland Kommune, at de gerne vil bidrage til at kunne holde traditionen med studenterne i hævd i den gamle byrådsal. Til det andet spørgsmål svarede rundviserne mere tøvende, at de som arbejdsplads endnu ikke havde taget endelig stilling til, hvorvidt vielser fortsat ville kunne lade sig gøre. Nogle måneder efter åbningen, da jeg spørger en Nota-medarbejder ind til dette emne, fortæller vedkommende mig, vejende sine ord: "Altså, vi vil enormt gerne være imødekommende. Men vi er også bare nødt til at holde fast i, at vi er en virksomhed, og at vi

skal kunne fungere som en sådan. Så vi har ikke udelukket det, men heller ikke meldt ud, at det kan man godt. Så når folk spørger ind til muligheden for vielser i byrådssalen, svarer vi, at det må vi i så fald se på i det enkelte tilfælde, om det lige passer ind”.

Som ovenstående empiriske beskrivelser illustrerer, pegede de deltagende nakskovitters tilstedevær under Notas åbningsdag på forskellig vis tilbage i tid. Dette gjorde sig gældende lige fra den sociale udveksling af personlige vielseserindringer i rundvisningskøen og Peters lokalhistoriske fortælling på balkonen til den gentagne spørgen ind til to bestemte lokaltraditioners videre skæbne. Som historisk sted antog den tidligere rådhusbygning, og især dens byrådssal, således tydeligt form af ’kollektivt referencepunkt’⁵³ for byens borgere. Og via den lokale offentlige debat havde Nota som nævnt allerede inden åbningen fra afstand fulgt med i det vemod, som kommunens salg af rådhuset til staten havde affødt blandt mange i Nakskov. Notas ønske om i den henseende at udvise hensynsfuldhed over for lokalsamfundet blev ikke mindst udtrykt ved – som en indbygget del af rundvisningerne – *selv* at referere tilbage i tid, så at sige. For eksempel i kraft af det store fokus på den farvearkæologiske malingsblotlægning og på de forskellige tilbageblevne antikvariske effekter i byrådssalen. Denne *bagudskuen i lokal tid* blandt både deltagere og rundvisere står i interessant kontrast til særligt to relaterede forhold. For det første den måde, hvorpå Notas åbning netop for medarbejderne selv kunne siges at pege fremad i tid (åbningen drejede sig trods alt om deres nye *kommende* arbejdsplads). For det andet den måde, hvorpå hele det overordnede nationale udflytningsprojekt på lignende måde peger fremad i tid, nemlig mod en tilstræbt *fremtidig* ”bedre balance” mellem center og periferi. Sagt på anden vis, er det med tanke på Danmarks fremtid som land, at Nota må *flytte ud*, men med tanke for Nakskovs lokale kulturhistorie, at de må *flytte ind*.

Som blandt andre Inger Sjørsløv har diskuteret, rummer alle huse fortidens beboere og gøremål (for så vidt der ikke er tale om nybebyggelse).⁵⁴ Og mens en ejendomsovertagelse peger ind i nye mulige verdner, peger den derfor samtidig også bagud i tid til forskellige fordums forhold uden for egen kontrol. Ikke desto mindre – pointerer Sjørsløv – kan disse fordums forhold dog sommetider vise sig at få betydning, når det kommer til spørgsmål om ejerskab.⁵⁵ På åbningsdagen blev der cementeret en forhandling af netop sådant ’ejerskab’, argumenterer jeg for. Eksempelvis berettede en medarbejder om, hvordan Nota under arrangementet havde afspærret nogle af kontorgangene for besøgende, idet der fortsat stod flyttekasser. Adskillige gæster havde dog trodset disse afspærringer, og på deres vej åbnet for lukkede døre ind til kontorer, som de ”bare lige ville se, hvordan så ud nu”. Når de blev opdaget, havde de forklaret sig med, at dette havde været

53 Gulløv og Gulløv 2020.

54 Sjørsløv 2013.

55 Ibid.

deres eget kontor, engang de selv arbejdede i bygningen. Medarbejderen husker tilbage: ”Sådan lidt som om, at det her, det måtte de godt. Altså, som om det ikke var nogens – for det var jo *deres*, og det var en del af byen”. På lignende vis husker en anden Nota-medarbejder tilbage på dagen som følger:

Blandt nogle fra byen var der en stemning af, at de følte en form for ejerskab af bygningen. Altså, der var for eksempel nogle, der bare vadede ind, før det var deres tur. Og når de så først blev lukket ind, begyndte nogle bare at gå væk fra rundvisningsgruppen – som om de tænkte ”jeg kan da godt til-lade mig bare lige at gå rundt og kigge lidt selv, fordi det er byens bygning”. Nogle følte sig ikke særligt meget som gæster. Jeg tror, der er mange i byen, der har det sådan, at den her bygning har været alles, på en eller anden måde.

Som Sjørsløv pointerer, er der mange mulige ting, man kan arve eller få med i købet med overtagelsen af en bygning.⁵⁶ Herunder altså også – viser eksemplerne ovenfor – andres fortsatte følelse af ejerskab. Jeg vil nu videre fremanalysere dette tilstedevær af dobbeltejerskab i det tidligere rådhus og dets byrådsal samt de forskellige sameksisterende tidsligheder og uafsluttede varigheder, som dette dobbeltejerskab medfører.

”Det er som at have købt et gammelt gods med et spøgelse i kælderen”: nyt domicil i andres helligdom

Tilstedeværelsen af en stor, statslig nabo midt på byens torv er ny for Nakskov. I samme stund er det også nyt for Nota som arbejdsplads lige pludselig at udgøre ”nogens nabo” – forstået som én, hvis lokale eksistens omgivelserne bemærker og følger med i. Som en Nota-medarbejder fortæller:

Man skal ikke underkende, at hvor man kan være meget anonym i en storby, da er det sværere at være anonym i Nakskov. Og den synlige rolle har vi jo aldrig før haft på ydre Østerbro i København i en betonbygning i et gammelt, glemt industri kvarter. Altså, jeg tror ikke, at nogen af vores naboer overhovedet anede, hvem vi var. Vi er meget tættere naboer nu – det er ligesom at komme ind i en ny skoleklasse, hvordan skal man opføre sig? Det kan godt være, at vi er en statslig virksomhed, men vi er jo virkelig naboer med hele byen nu – og det forpligter. Også fordi vi bor i den historiske bygning, vi gør. Hvis vi nu boede ude i forstaden til Nakskov, så var

det fløjtende ligeegyldigt, men fordi vi bor i en ikonisk bygning for mange nakskovitter, så har vi en forpligtelse til at åbne de der tykke statslige mure og melde os på banen i byen. Også selvom vi er en del af kulturministeriet og laver noget, mange ikke rigtig forstår, hvad er. Så på den måde er det jo en form for *Kulturnatten* – bare over hele året – vi nu er nødt til at deltage i.

Som ovenstående beretning viser, er det nyt for Nota at befinde sig i rollen som ”nogens nabo”.⁵⁷ Dertil er det nyt for Nota at have til huse i en kulturhistorisk bygning, som det omkringliggende lokalsamfund føler ikke alene stor tilknytning til, men også et vist ejerskab over. Faktisk er Nota flyttet ind i, hvad mange i Nakskov betragter som *den* kulturhistorisk mest betydningsfulde bygning i byen overhovedet. Som en repræsentant for byens handelsstandsforening i et interview konstaterede: ”For mange nakskovitter er det gamle rådhus en hellig bygning”.

At skulle skabe et nyt domicil inden for rammerne af andres kulturhistoriske ”helligdom” indebærer – skal jeg følgende vise – at Notas ansatte i det daglige må manøvrere inden for det, der samtidsarkæologisk har været benævnt som ’en mangfoldighed af varigheder’.⁵⁸ Som Tim Flohr Sørensen har argumenteret for, gør sådant ”sam-vær af adskillige uafsluttede processer i en given kontekst”⁵⁹ skellet mellem fortid og nutid kunstigt. Eller, som etnologer har formuleret det: ”Fortid og nutid hænger ikke blot løseligt sammen, men er to sider af samme sag. Mennesket lever i tid og lever med tid”.⁶⁰ I enhver kulturhistorisk narration – pointerer Damsholt og Mellempgaard – griber fortidige og nutidige agendaer ind i hinanden, og kulturhistoriske materialiteter, hændelser og traditioner *er* derfor ikke bare, men fortolkes, fortælles og mindes hele tiden til forskellige nutidige formål. De skriver: ”I den forstand har enhver nutid sin egen fortid – en fortid, der kan give mening i netop dén specifikke nutidige agenda. Og det er kulturhistoriens rolle både at være objekt for viden og samtidig argument og dermed aktør i en nutid”.⁶¹

Det gamle Nakskov Rådhus kulturhistoriske rolle som akkurat en sådan levende ’aktør’ i nutiden var noget, man mærkede indenfor hos Nota, hvor den kom til at spille en central rolle for udformningen af arbejdspladsens nye hverdag. En Nota-medarbejder forklarede det sådan her: ”Det er lidt ligesom, hvis man har købt et gammelt gods med et spøgelse i kælderen – så er man lige nødt til også at huske at fodre spøgelse”. Om netop husspøgelser nævner Sjørlev, hvordan disse udgør en form for antropomorfering af et hus’ historie, som jo ofte går

57 For en særskilt analyse af naboskabet mellem ’Nota’ og ’Nakskov’ og dets hverdagsbetingelser, se Larsen 2022.

58 Sørensen 2016.

59 Ibid.

60 Damsholt og Mellempgaard 2017, s. 23.

61 Ibid., s. 26.

Rådhusbygningens forhenværende byrådsal efter Notas indflytning og ommøblering. Foto: Birgitte Romme Larsen (2020).

længere tilbage end dets aktuelle beboeres.⁶² Hun skriver: "[s]pøgelser og ting har i den forstand samme funktion, i og med at de minder om kontinuitet, om fortidens tilstedeværelse i nutiden, om det, der ikke kan slippes".⁶³ Og som Daniel Miller har påpeget: jo ældre et hus eller en bygning er, jo større er chancen for husspøgelser.⁶⁴

Miller diskuterer, hvordan de nuværende ejere særligt i århundredgamle huse kan opleve, at bygningen – så at sige – ejer sig selv og har en egen handlekraft, som rækker ud over en selv. Noget der kan være lettere at begribe, skriver han, hvis man som ejer lige netop giver denne historiske kraft en antropomorf form, fremfor at tænke, at huset i sig selv har en agens.⁶⁵ Miller forklarer: "A ghost may express this feeling that there is power in the mere longevity of the house, an agency which represents the limits of our own agency. A ghost can stand for that ancient history in a manner that we cannot".⁶⁶ På sådan vis – foreslår Miller – udgør spøgelserne de egentlige husejere. Som også Sjørsløv pointerer, har man altså ikke nødvendigvis kontrollen, selvom man mener at eje noget.⁶⁷ Og med reference til netop Millers tanke om spøgelserne som de egentlige husejere, skriver hun: "De fleste af os tænker i det daglige på det menneskelige subjekt som et frit handlende individ, der kan foretage sig dette eller hint over for tingene, især dem vi ejer [...]. Sådan

62 Sjørsløv 2013.

63 Ibid., s. 64.

64 Miller 2010.

65 Ibid.; se også Raahauge 2016.

66 Miller 2010, s. 94.

67 Sjørsløv 2013.

forholder det sig ikke helt. Mennesker kan være beherskede af materialiteten for eksempel i form af nedarvede huse, ting og forpligtelser”.⁶⁸ Specifikt i forhold til ejere af århundredgamle huse påpeger Miller derfor også, hvordan disse typisk udvikler forskellige strategier for håndtering af husets lange levetid.⁶⁹ Dette bliver ikke mindst tydeligt, når det omhandler møblering.⁷⁰ Skal man for eksempel indrette med antikke møbler i overensstemmelse med husets tidsperiode, skal man købe moderne og måske mere praktiske møbler, eller måske noget midt i mellem? En problematik, som også skulle vise sig central for Nota, hvilket nedenstående uddrag fra et interview med en Nota-medarbejder illustrerer:

Af respekt for rummet [den tidligere byrådssal] var der fra Notas side et ønske om, at det gerne lidt måtte ligne de møbler, der var i den gamle byrådssal. Men i virkeligheden har Nota jo dummet sig med den byrådssal – ved at det absolut skulle være sådan nogle tunge designermøbler [i tråd med det oprindelige møblements massive æstetik]. Du kan jo ikke flytte det rundt, og vi kan derfor ikke sidde ret mange derinde. Det havde været smart, hvis man lejlighedsvist havde kunnet lave ligesom en biografopstilling. For vi kunne jo godt tænke os at holde forfatter-arrangementer derinde, for eksempel, hvor der så kunne komme måske 30 mennesker fra byen. Men det kan vi jo ikke. For det er simpelthen så tunge møbler – du kan næsten ikke flytte stolene og bordene. Og arbejdsbelysningen derinde er også besværlig, fordi der jo kun er de der gamle lysekroner. Det må være sådan, det er at bo i et slot – det er ikke særlig praktisk.

Som Sjørlev har forklaret: ”Man flytter ind i en materiel ramme, der allerede er skabt, men det materielle, det subjektive og det sociale fletter sig tæt sammen. På den måde er mennesker ikke enten materialistiske eller menneskelige i deres omgang med huse, boliger og hinanden. Ting og sociale relationer smelter sammen i rum”.⁷¹ I Notas tilfælde bestod denne samtidighed af materielle og sociale hensyn i – *på den ene side* – at skulle skabe et nyt, fungerende arbejdsrum, og – *på den anden side* – at skulle ”omfavne rådhusets sjæl”. I det daglige kom dette dobbelthensyn sommetider til at stå i vejen for lige netop Notas egen ønskede brug af den forhenværende byrådssal, sådan som det fremgik af citatet ovenfor. Med overtagelsen af byens tidligere rådhus og byrådssal oplever Nota altså, at der følger en række nedarvede forpligtelser med, og i den daglige interaktion med disse forpligtelser erfarer arbejdspladsen sig – med Sjørlevs ord – ”beherskede

68 Ibid., s. 63f.

69 Miller 2010, s. 95.

70 Ibid., s. 95.

71 Sjørlev 2013, s. 57.

af materialiteten”.⁷² Jeg skal nu vende blikket mod den gamle byrådssals *oprindelige* møbler – og den analytiske relevans, som disse fik, da staten og Nota overtog det gamle Nakskov Rådhus.

”Det var lidt hårdt, da de savede bordet over”: møbelhotellet som ’mellemtid’ mellem fortid og fremtid

Som sociale og kulturelle individer omgiver vi os ofte med forskellige genstande og ting af affektionsværdi, som vi ikke umiddelbart har brug for i vores dagligdag, men som vi omvendt heller ikke kan sige farvel til, og derfor typisk ender med at gemme på lofter og i kældre.⁷³ En kattede, som ikke mindst ses, påpeger Sjørsløv, hos efterladte i forbindelse med rydningen af dødsboer. Her bliver løsningen derfor ofte at give nogle af tingene ’en mellemtid’⁷⁴ i form af at opmagasinere dem i en årrække, hvorefter det bliver lettere enten at smide dem ud eller lade dem vende tilbage til værdighed i nye konstellationer. Sjørsløv uddyber: ”Ting i en mellemtid kan man kalde overgangsting. De er liminale, det vil sige i en overgang fra én status til en anden; de kan ende med at blive smidt ud eller integreret i en ny sammenhæng”.⁷⁵

Den forhenværende byrådssals originale møblement blev bygget på stedet omkring 1920. Det bestod i et stort, faststående og halvbueformet egetræsbord med tilsvarende tungtudseende armlænsstole omkring, foruden en forhøjet repos med et borgmestertalerbord i samme materiale og massive æstetik. Da Bygningsstyrelsen igangsatte den indre renovering, og det blev besluttet ikke at bevare den gamle byrådssals kulturhistoriske inventar, bestemte den kommunale stadsarkivar, som i det daglige er tilknyttet *Nakskov Lokalhistoriske Arkiv*, at møblementet skulle bevares for eftertiden. Man valgte derfor at leje et opbevaringsrum på et klimastyret møbelhotel til en pris på cirka 25.000 årligt betalt af Lolland Kommune. Mens der ikke fandtes nogen oplagte steder i byen at integrere møblementet på ny, kunne man altså heller ikke smide det ud – og det gamle møblement har således fået ’en mellemtid’ på møbelhotel, for nu at bruge Sjørsløvs udtryk.

Selve det halvbueformede egetræsbord var imidlertid så stort, at det ikke kunne komme ud af rådhusbygningen på nogen som helst vis, medmindre man skar det over i fire stykker. En opgave, som en professionel møbelkonservator skånsomt udførte. Rydningen af den gamle byrådssal forud for statens overtagelse, herunder oversavningen af det 100 år gamle specialbyggede bord, blev dækket af Lolland-Falsters Folketidende med en fotoreportage under overskriften ”Byråds-

72 Ibid., s. 63.

73 Ibid.

74 Ibid.

75 Ibid., s. 72.

salen på Nakskov Rådhus ryddet: Vemodig dag for byens stolthed”.⁷⁶ Til avisen forklarede kommunens stadsarkivar blandt andet: ”Der er brugt en særlig tynd japansk klinge, så bordet kan samles igen, uden at det kan ses”.⁷⁷ I Nakskovs Facebookgruppe fulgte i dagene efter mange bedrøvede delinger af nyhedsdækningen, eksempelvis med disse ledsagende ord: ”Det er så trist. Hertet er flået ud [revnet-hjerte-emoji]”. *Hertet* – foreslår jeg – må her forstås i dobbeltbetydningen af dels skribentens hjerte, dels det gamle rådhus og dets byrådssal som udgørende ”byens hjerte”. For som en anden skribent – om end mindre vemodigt – havde formuleret sig i Notas gæstebog på åbningsdagen: ”Kære Nota. Ønsker jer en skøn rejse ind i Nakskovs hjerte”. Eller som en repræsentant for byens handelsstandsforening fortalte mig (med en lige så stærk metafor): ”Hvis nakskovitterne betragter Rådhuset som en hellig bygning, da udgør byrådssalen selveste *det hellige rum!*”

Et år efter Notas indflytning og derved godt to år efter rydningen af byrådssalen, byens ”hjerte” og ”hellige rum”, besøger jeg Nakskov Lokalhistoriske Arkiv. Her taler jeg med de tilknyttede ved arkivet om den tidligere byrådssals oprindelige inventar og dets nuværende eksistens på møbelhotel. Emnet er følsomt, og særligt for en af de tilstedeværende, Susanne, født og opvokset i Nakskov, giver snakken om Notas overtagelse af byrådssalen anledning til vemod. Tydeligt berørt beretter hun:

Ud over at være der, hvor vi fejrede vores studenter hvert år og blev borgerligt viet, og hvor den gamle Nakskov Kommune holdt sine byrådsmøder, så var det jo også i byrådssalen, vi engang stemte, og der, hvor man gik op og betalte skat. Jeg har da været med inde i byrådssalen og betale skat helt fra barnsben, og jeg er også blevet gift derinde, og mine børn er blevet fejret derinde som studenter – så jeg har jo en tilknytning til stedet. Hvis jeg nogensinde skal vies igen, så vil jeg da ikke vies i forhallen til Borgerservice! Altså, det er jo ikke fordi, jeg var imod salget til staten... men det var da måske bare lige lidt hårdt, da de savede bordet over... Dét må jeg da sige!

En anden tilstedeværende, Kirsten, stemmer i: ”Det var trist at se på blive udført, ja. Men resten af salen er jo bevaret – så mangler der bare møblerne, og nu hvor de bliver opbevaret, så kan byrådssalen genetableres anytime det skulle være”.

Hvor Sjørølev som nævnt foreslår, at ting i ’en mellemtid’ kan forstås som værende i en overgang fra én status til en anden (de kan ende med at blive smidt ud eller integreret i en ny sammenhæng), så adskiller nærværende opbevaring på møbelhotellet sig altså fra dette. For her er intentionen ikke så meget en fremti-

76 Folketidende 2018d.

77 Ibid.

dig integration af møblerne i en ny sammenhæng, men snarere en reintegration i netop deres oprindelige sammenhæng. Det vil sige, en egentlig *genetablering*, som Kirsten udtrykte det. Snarere end 'overgangsting', sådan som Sjørslev benævner ting i en mellemtid, er der altså her rettere tale om en slags "pauseret tilbagevenden" til det rum, som *var* (til forskel fra en "ventende overgang" til noget nyt). Eller sagt anderledes: hvor jeg tidligere i analysen argumenterede for, at der under Notas åbningsarrangement udspillede sig et implicit 'dobbeltejerskab' (statens og byens) over rådhusbygningen og dens byrådssal, da implicerer forestillingen om en genetablering af byrådssalen altså en genvinding, så at sige, af det fulde ejerskab.

Under min samtale med de tilstedeværende på Nakskov Lokalhistoriske Arkiv, heriblandt den kommunale stadsarkivar, der havde taget initiativ til opbevaringen på møbelhotellet, spurgte jeg ind til idéen om en dag i fremtiden at kunne "genetablere byrådssalen anytime det skulle være"; altså som den tog sig ud før Notas overtagelse. Alle gav de udtryk for at være enige om, at "det jo nok aldrig bliver", men at "nu er muligheden der i hvert fald", skulle kommunen en dag købe rådhusbygningen tilbage fra staten. Med andre ord lader opbevaringen på møbelhotel af byrådssalens originale interiør til at handle mere om selve *mulighedsrummet* for en fremtidig genetablering af det forgangne, end om nødvendigvis denne muligheds fysiske *realisering*. Det mulighedsrum, som 'mellemtiden' på møbelhotellet udgør, repræsenterer dermed det, som i en samtidsarkæologisk forståelse kan ses som 'spændingen mellem det præsente og det fraværende' eller 'relationen mellem materielle spor og det, der er gået tabt'.⁷⁸ Og som mulighedsrum udgør opbevaringen på møbelhotellet derfor et interessant nedslagspunkt i den 'mangfoldighed af varigheder',⁷⁹ som Notas indflytning i det tidligere rådhus som vist giver anledning til. For møbelhotel-opholdet peger ikke kun på én gang bagud mod en ikke-afsluttet fortid og fremad mod en ukendt fremtid. Samtidig ser opholdet nemlig også ud til at være tilskrevet sin helt egen "uafhængige" tid, forstået på den måde, at møblernes (op)bevaring synes tillagt sin egen selvstændige meningsfunktion. Nemlig den funktion – argumenterer jeg for – i det aktuelle nu at udgøre 'et holdepunkt for identitet'.⁸⁰ Som vi nærmere skal se, vedrører dette mere specifikt den byidentitet, som knytter an til den forgangne selvstændige Nakskov Kommune.

78 Sørensen 2016.

79 Ibid.

80 Bille og Sørensen 2012.

”Først tog de kommunen fra os, så solgte de vores rådhus”: revitaliseringen af et kommunalt identitetstab

Når vi mennesker tilskriver genstande en helt særlig status som bevaringsværdige af andet end praktiske grunde, sådan som det gælder for byrådssalens oprindelige møblement, skyldes det gerne, at sådan omsorg for genstandene indgår i skabelsen og opretholdelsen af forskellige sociale, etniske eller nationale identiteter.⁸¹ Eller, ønsker jeg at tilføje, kommunale identiteter. Bille og Sørensen skriver: ”Bevaringen af en genstand er således ikke blot et spørgsmål om at sikre en genstands fortsatte eksistens, men handler ligeledes om at sikre et holdepunkt for identiteter, følelser og ideologier”.⁸² I kraft af den rolle, den materielle verden spiller i nutiden gennem betegnelser såsom ’kulturarv’, sker der således – pointerer de – en selektiv udvælgelse af den fortid, som menes at være vigtig. Og på den måde bliver de bevarede genstande ”kilder til fortællingen om, hvem en bestemt gruppe er, og hvad der er sket i fortiden”.⁸³ Som jeg her skal argumentere for, bliver (op)bevaringen af den tidligere byrådssals originale møbler kilde til fortællingen om Nakskov som forhenværende selvstændig bykommune – og om hvordan denne kommunale suverænitæt og selvbestemmelse med kommunesammenlægningen i 2007 blev frataget nakskovitterne.

Fra midten af 1900-tallet og til i dag har kommunesammenlægninger rundt om i Norden været en udbredt nationalstatslig praksis med det gennemgående formål økonomisk at rationalisere kommunaladministrationerne ved at øge den enkelte kommuneenheds indbyggertal.⁸⁴ Kommunesammenlægninger har ikke mindst været praktiseret i landdistriktsområder præget af nedgang i indbyggertallet og en aldrende befolkning, og hvor den kommunale service derfor i takt med disse demografiske ændringer bliver dyrere.⁸⁵ Men som det er blevet pointeret i forhold til sådanne sammenlægningers økonomiske rationale:

Municipality reform seems like a sensible enterprise when it is looked at from afar. A large proportion of municipalities are inviable when the population turns older and the responsibilities for care grow. Seen at close quarters many things look different. At its best, the municipality is not at all a shapeless unit of administration but a crucial element of the identity of citizens. A lot of common experiences, local history, and the foundation stones of the nation [...] crystalize in municipalities.⁸⁶

81 Ibid.

82 Ibid., s. 136.

83 Ibid., s. 149.

84 Zimmerbauer og Paasi 2013.

85 Ibid.

86 Ibid., s. 34.

Med Kommunalreformen i 1970 foregik der en gennemgribende sammenlægningsproces, hvor ikke færre end 1098 danske land- og købstadskommuner blev sammenlagt til 277 nye kommuneenheder. Og med Strukturreformen i 2007 blev de danske kommuner yderligere reduceret til 98. I den forbindelse blev de syv lollandske kommuner Holeby, Højreby, Rødby, Rudbjerg, Ravnsborg, Maribo og Nakskov sammenlagt til Lolland Kommune.⁸⁷ For Maribo og Nakskovs vedkommende var dette som nævnt første gang siden 1869, hvor de begge blev tildelt status af købstadskommuner, at de nu som bycentre ikke længere udgjorde hver deres selvstændige kommune.

Som landdistriktsforskere har påpeget, udgør spørgsmål om selve den følelsesmæssige tilknytning til administrative regionale enheder (såsom kommuner eller amter) en underbelyst tematik.⁸⁸ Og når et sådant emotionelt aspekt har været inddraget, eksempelvis i studier af kommuners administrative opløsning ved sammenlægninger, har det hovedsageligt været med fokus på det kommunale identitetstab i dets følelsesmæssige relation til større nationalstatslige centraliseringsprocesser og magtforhold.⁸⁹ De mange interkommunale identitetsdynamikker og magtforhold, som ligeledes er følelsesmæssigt i spil ved sådanne regionale integrationsprocesser, har ikke fået samme opmærksomhed.⁹⁰ For mens kommuner rent administrativt kan opløses, kan de vedblive at spille en central rolle i en regional bevidsthed, selv længe efter deres officielle ophør i et nationalorganisatorisk system.⁹¹ Kommunesammenlægninger er dermed ikke kun indlejret i forskellige økonomiske og politiske processer, men også i en række kulturelle og identitetsmæssige. Som Zimmerbauer og Paasi understreger, er kommuneidentitet derfor andet og mere end instrumentel: "Regardless of the decision-making where administrative borders or regional names are decided and removed, the established regional 'us' and 'them' may remain strong".⁹²

Den kommunale identitet, som fortsat knytter an til den forgangne Nakskov Kommune, implicerer netop en sådan 'os'/'dem'-distinktion. Blandt Nakskovs indbyggere erfares *Maribo* i den forbindelse som den kommunale 'anden', der antages at ville marginalisere lokale aktører og derfor opleves som en "trussel". Nedenstående beretning fra nakskovitten Peter, som jeg mødte under Notas åbningsarrangement og sidenhen interviewede, tjener til at illustrere dette. *For det første* viser Peters beretning, hvordan den lokale modstand mod sammenlægningen til Lolland Kommune ikke så meget var rettet mod selve staten og dens centralise-

87 Se også Nielsen et al. 2006.

88 Zimmerbauer og Paasi 2013.

89 Ibid.

90 Ibid.

91 Ibid.

92 Ibid., s. 38.

Det gamle Nakskov Rådhus, som Lolland Kommune i 2018 solgte til staten for at gøre plads til Nota. Foto: Birgitte Romme Larsen (2020).

rende reformer, men snarere mod lige nøjagtig nabokommunen, Maribo.⁹³ Og *for det andet* viser Peters beretning, hvordan Notas indflytning i akkurat det gamle Nakskov Rådhus uvægerligt kommer til at revitalisere det identitetsmæssige tab af kommunal selvstændighed gennem næsten 140 år, som sammenlægningen i 2007 førte til for Nakskov:

Man må forstå, hvad det er, der danner bagtæppe for Notas indflytning i rådhuset. Og det bagtæppe er Kommunalreformen for snart 14 år siden. Der følte man jo her i Nakskov, at man på en eller anden måde blev angrebet, ik'. De syv kommuners byråd ville have en Vestlollandsk og en Østlollandsk kommune, men det skabte nogle diskussioner, så til sidst anbefalede Lars Løkke en afstemning på Lolland. Og alle dem, der boede i landkommunerne, stemte for *en* kommune. Og alle dem i Nakskov og Maribo stemte for *to* kommuner. For de skulle fandme ikke have noget med hinanden at gøre, vel. Nakskov og Maribo, de har jo virkelig det her konkurrenceforhold. Hvor man i Nakskov altid har kaldt sig selv for Lollands hovedstad, har man i Maribo syntes, at man var finere end i Nakskov – fordi Nakskov havde Skibsværftet og var sådan en arbejderby, mens Maribo havde dom-

93 For samme fund i en finsk kommunesammenlægningskontekst, se Zimmerbauer og Paasi 2013.

kirken og så sig selv som en kulturby. Så der var frustration i de to byer, da afstemningen endte med, at man skulle være i samme kommune, og rigtig mange begge steder var bange for, at nu får den anden by for meget. Og da rådhuset i den nye kommune så kom til at ligge i Maribo, selvom Nakskov er dobbelt så stor, betød det i den grad en misstemning her i Nakskov – *i den grad*. Og i forvejen var nakskovitterne jo skidesure over, at de skulle dele kommune med dem fra Maribo, ik'. Bagefter lagde man så nogle kommunale funktioner i Nakskovs gamle rådhus. Men tabet af *funktionen* rådhus, i rådhuset... ja, det var et stort, stort, stort mentalt slag for nakskovitterne. Det var sådan "hold da kæft, nu er de rendt med vores kommune". Og jeg var jo selv dybt rystet over det. Jeg følte jo selv et identitetstab – i forhold til at vi nu ikke havde vores egen kommune. Det var lige før, jeg overvejede at lave en separatistbevægelse! Men man er jo nødt til at komme videre. Det tog årevis for byen at komme sig over. Og for nogle er det ikke overstået endnu... Og alt det her bliver jo reaktualiseret med Nota. Og det gør det jo, fordi kommunen så her skiller sig *helt* af med Nakskovs gamle rådhus, ik'. Altså, først tog de kommunen fra os, fordi den nu ligger henne i Maribo – og nu solgte de så også det fysiske magtcentrum [rådhuset], der hvor dette fandtes, dengang der var et sådant i Nakskov. Så med Notas indflytning er der alle mulige følelser i spil. Det er jo hele det bagtæppe, Nota flytter midt ind i.

Ovenstående lokale betydningskobling mellem Notas indflytning og det identitetsmæssige tab af kommunal selvstændighed mange år tidligere udgør en tilbagevendende tematik i studiets datamateriale. Følgende ordeksling mellem Susanne, født og opvokset i Nakskov, og Karen, begge tilknyttet Nakskov Lokalhistoriske Arkiv, udgør et andet eksempel på den gængse måde, hvorpå emnet *Notas indflytning i det gamle rådhus* ofte blandt lokale indbyggere umærkeligt gled over i emnet *Nakskovs kommunale identitetstab*:

Susanne: Der var mange i byen, der var sure, da rådhuset blev solgt... men folk er jo ikke sure på Nota, de er sure på politikerne i Maribo. Dét med at gå ind og pille ved Nakskovs gamle rådhus og sælge det... Der er en gammel kamp mellem Nakskov og Maribo, og siden Lolland Kommune blev dannet, har man altid syntes i Nakskov, at Maribo er blevet positivt forskelsbehandlet. Folk i byen er selvfølgelig glade for de statslige arbejdspladser, men de, der er sure, mener, at kommunen skulle have solgt Skibsværftets gamle administrationsbygning til staten i stedet, og så have beholdt rådhusbygningen på Nakskovs hænder. Og altså, sådan surhed kan jo godt gå i arv til næste generation...

Karen: Men til gengæld står Nakskov nu med to nyrenoverede historiske bygninger [Rådhuset og Skibsværftets administrationsbygning, sidstnævntes renovering delvist betalt af provenuet fra rådhusalget], i stedet for to bygninger, der sådan begge trængte lidt til en kærlig hånd efterhånden. Så jeg kan ikke rigtig se her, at folk i byen har så meget grund til at brokke sig [over politikerne i Maribo].

Susanne: Nej, men nu kommer du jo heller ikke fra hverken Nakskov eller Maribo, men bor lige midt imellem. Så du ser også det hele sådan lidt udefra måske. Og det er jo heller ikke sikkert, at det overhovedet havde burdet ende sådan, med én samlet Lolland Kommune, i stedet for to [med hhv. Nakskov og Maribo udgørende hvert sit centrum], sådan som et flertal i Nakskov jo faktisk stemte for. Det er bare *min* mening! [ser på Karen med alvor i blikket].

Ovenstående udsagn fra både Peter og Susanne understreger, hvordan Notas indflytning ikke blot reaktiverer betydningen af en række lokale traditioner (fx vielser og studenterfejring) og lokale kulturhistoriske begivenheder (fx Nakskovoprøret i 1931) med relation til selve rådhusbygningen og byrådsalen som *indre* rum. For samtidig revitaliserer Notas indflytning også et for Nakskov by vitalt historisk anliggende med relation til et større regionalt og nationalt rum *uden for* byrådsalen og rådhuset; nemlig de danske kommunesammenlægninger i 2007 og det tab af kommunal selvstændighed gennem godt 140 år, som denne begivenhed førte til for Nakskov. Det er i denne sammenhæng værd at hæfte sig ved, hvordan dét – udflytningen af statslige arbejdspladser – der i forhold til landets yderområder er tænkt som et plaster på såret for lige netop den centralisering, som kommunesammenlægningerne i 2007 bidrog til, her i stedet får akkurat modsat udfald: en reaktualisering og revitalisering af nøjagtig denne kommunesammenlægningsproces.

Særligt når det angår kommuner med en lang institutionel historie (såsom Nakskov og Maribo, der fik status af selvstændige købstadskommuner i 1869), har det været belyst, hvordan opløste kommuneskel kan vedblive i en regional bevidsthed at udgøre centrale grænsedragninger.⁹⁴ Og sådanne administrativt opløste, historiske kommuners fortsatte identitetsmæssige tilstedeværelse i det kulturelle og sociale liv kommer ofte til udtryk gennem "a need to *perform* the identity of the region even after its deinstitutionalization".⁹⁵ Lige nøjagtig opretholdelsen af vielser og studenterfejring i byens forhenværende byrådsal ser for mange nakskovitter ud til at spille en vigtig rolle i en sådan fortsat kulturel og social 'per-

94 Zimmerbauer og Paasi 2013.

95 Ibid., s. 38, min kursivering.

formance' af historisk kommuneidentitet. Og det er – foreslår jeg – akkurat dette *mulighedsrum* for varig performance af byidentiteten som selvstændig 'Nakskov Kommune', som mange nakskovitter nu oplever være blevet "taget fra dem" med Lolland Kommunes salg af rådhusbygningen til staten. Et mulighedsrum for fortsat performance af kommuneidentitet, som medlemmer af lokalbefolkningen derfor – uagtet Notas indflytning – på forskellig vis søger at holde åbent. Det kom for eksempel til udtryk, når de rundviste deltagere på åbningsdagen spurgte ind til, hvorvidt Nota vil stille den gamle byrådssal til fortsat rådighed for lokale vielser og studenterfejring. Og da man besluttede at (op)bevare byrådssalens oprindelige inventar på møbelhotel, sådan at salen – i tanken – ville kunne "genetableres anytime det skulle være", skulle muligheden en dag opstå.

'Mellemtiden' på møbelhotellet tjener dermed ikke kun som *fysisk holdeplads* for en samling møbler af lokal kulturhistorisk værdi men også som et *symbolsk holdepunkt* for et bestemt identitetsmæssigt anliggende, nemlig Nakskovs byidentitet som tidligere selvstændig kommune med egen suverænitet og selvbestemmelse. I dag oplever Nakskovs indbyggere omvendt, at det er "politikkerne i Maribo", der har kommunal bestemmelsesret over dem. Mere eksakt handler 'bykonkurrencen'⁹⁶ mellem Nakskov og Maribo dermed om magten til at definere, hvem der retteligt bør udgøre henholdsvis *opland* og *center* inden for den nye storkommunale struktur, Lolland Kommune. Mere end rivaliseringen handler om by-profilering hver især og i komparation til hinanden, sådan som det har været beskrevet i relation til by-konkurrence,⁹⁷ handler det altså her snarere om selve det spatielle magtfelt inde *mellem* byerne, så at sige. Eller sagt på anden vis: det handler om *sammenfaldet* mellem by- og kommuneidentitet – og Nakskovs tab af dette sammenfald i 2007. Her gik Nakskov fra at udgøre en kommunal centerby med opland til nu lige pludselig selv at være opland for en *anden* kommunal centerby, Maribo: den nye storkommunes udnævnte rådhusby. Som analysen har vist, får dette lokale spændingsforhold mellem center og periferi nye dimensioner og nyt liv i kraft af Notas indflytning i akkurat det gamle Nakskov Rådhus.

Konklusion

I 2015 besluttede man politisk en omfattende national udflytning af statslige arbejdspladser fra hovedstadsområdet til det øvrige Danmark. Dette initiativ, *Bedre Balance I & II*, har i årene 2016-2019 betydet en geografisk omfordeling af tæt på 8.000 statslige jobs – og i denne artikel har jeg taget læseren med til Nakskov på Vestlolland, hvortil den statslige institution Nota flyttede i 2018. Baseret på

96 Christensen og Thøgersen 2006.

97 Ibid.

et etnografisk casestudie har artiklen anlagt en antropologisk og kulturanalytisk tilgang til undersøgelsen af Notas lokale modtagelse i Nakskov. Særligt har analysen fokuseret på den betydning, som arbejdspladsens indflytning i lige netop det tidligere Nakskov Rådhus får for denne modtagelse. Anskuet gennem et dobbeltblik, det vil sige på samme tid belyst fra et arbejdsplads- og et lokalsamfundsperspektiv, har jeg i analysen af denne modtagelse, dens dynamikker og bredere indvirkninger især trukket på teori om materialitet og tidslighed og disse dimensioners gensidige virke gennem det sociale.⁹⁸

Materialet har vist, hvordan Notas overtagelse af byens forhenværende rådhus bliver lig med en ny begyndelse, som ikke kun bygger *videre* på bygningens og byens kulturhistoriske fortid, men som også på forskellig vis kommer til at tale *tilbage* ind i denne og revitalisere den. Og denne revitalisering får i vid udstrækning betydning for Notas nye dagligdag og udfoldelsesbetingelser indenfor i det gamle Nakskov Rådhus. Her har artiklen for det første belyst, hvordan der i forhold til den kulturhistoriske rådhusbygning *indenfor*, herunder især den tidligere byrådssal, i praksis bliver tale om et implicit dobbeltejerskab (statens og byens), som Nota i det daglige må fungere og manøvrere i henhold til. For det andet har artiklen belyst, hvordan Notas indflytning endvidere kommer til at indskrive sig i og interagere med nogle større regionale og nationale historiske kontekster *uden for* selve rådhusbygningen og dens byrådssal; nærmere bestemt de danske kommunesammenlægninger i 2007 og Nakskovs identitetsmæssige tab i den forbindelse som selvstændig kommune gennem godt 140 år.

Som diskuteret fastholdes og markeres kollektiv erindring i vid udstrækning gennem materialiseringer,⁹⁹ og i den forbindelse kan den lokale 'sociale erindring'¹⁰⁰ om Nakskovs forgangne kommunale selvstændighed siges at have materialiseret sig i selve rådhusbygningen og dens tidligere byrådssal. Notas indflytning i lige netop denne materielle ramme kommer derved uundgåeligt til at reaktualisere den historiske begivenhed, som fratog byen denne selvstændighed; oprettelsen af storkommunen Lolland Kommune i 2007, hvis rådhusby blev Maribo. I artiklens materiale er altså tre væsentlige skalaer i spil: 'bygning', 'by', 'kommune'. Her har analysen vist, hvordan selve rådhusbygningen bliver symbolsk katalysator for en række spændinger mellem de to andre; by og kommune. Når Nota flytter ind i akkurat det gamle Nakskov Rådhus, betyder dette med andre ord, at den udflyttede arbejdsplads lander lige midt i et lokalt spændingsfelt. Et spændingsfelt, som refererer til noget helt andet end selve Nota – eller det højerestående statslige udflytningsprojekt som sådan. I stedet refererer det til den nye storkommunestruktur fra 2007, som for Nakskovs vedkommende førte til et identitetsmæssigt tab af sammenfald mellem netop 'by' og 'kommune'. Og blandt

98 Fx Bille og Sørensen 2012; Miller 2010; Sjørsløv 2013; Sørensen 2016.

99 Sjørsløv 2013.

100 Connerton 1989.

Nakskovs lokalbefolkning har rådhusbygningen siden da fungeret som akkurat et 'holdepunkt for identitet',¹⁰¹ når det angår dette fordums overlap mellem by- og kommuneidentitet. Et holdepunkt for identitet, som Notas overtagelse af bygningen har forstyrret.

For det er – som en lokal indbygger formulerer det i artiklen – hele dette betydningsmættede historiske "bagtæppe", Nota materielt og socialt er flyttet lige midt ind i. Og som fremanalyseret, bevirker dette historiske bagtæppe en særlig 'mangfoldighed af varigheder',¹⁰² som Nota i det daglige må navigere i forhold til indenfor i det gamle Nakskov Rådhus – "byens hjerte" og "allerhelligste rum". Mens det altså var med tanke på Danmarks fremtidige sammenhængskraft som land, at Nota i første omgang måtte *flytte ud*, har analysen således omvendt vist, hvordan det i høj grad bliver med tanke for Nakskovs lokale kulturhistorie som forhenværende selvstændig købstads- og bykommune gennem godt 140 år, at Nota må *flytte ind*. Herved konkluderes det, hvordan den lokale modtagelse af statsinstitutionen dybest set ikke begynder med Notas egentlige komme og indflytning i byens kulturhistoriske "helligdom". I stedet er denne modtagelses særlige betingelser og særegne betydningsdannelser allerede delvist indskrevet i eksisterende lokale kollektive erindringer og regionale identitetsdynamikker, som har at gøre med historiske anliggender både inden for og uden for det gamle Nakskov Rådhus – og nu også en statslig arbejdsplads' nye domicil.

Referencer

- Bille, Mikkel og Sørensen, Tim F. 2012: *Materialitet: en indføring i kultur, identitet og teknologi*. Samfundslitteratur.
- Christensen, Lars Peter S.; Thorsen T.; Mortensen, Laust H.; Andersen, Anne K. og Drescher, Michael 2017: *Hvor bor de statsansatte efter udflytningen?*. Rapport. DST Analyse.
- Christensen, Søren B. og Thøgersen, Mette L. 2006: "Bysystem og urbanisme ca. 1840-2000: historie og historiografi". Søren B. Christensen (red.): *Den moderne by*. Aarhus Universitetsforlag, s. 11-120.
- Christensen, Thomas Q. 2020: *Udflytningskommuner har fået 87.000 nye private job – og 775 nye offentlige arbejdspladser*. Rapport, DI Analyse. Dansk Industri.
- Connerton, Paul 1989: *How Societies Remember*. Cambridge University Press.
- Damsholt, Tine og Mellemgaard, Signe 2017: "Kapitel 1: Kulturhistoriske problematiseringer". Søren Christensen, Astrid P. Jespersen, Signe

101 Bille og Sørensen 2012.

102 Sørensen 2016.

- Mellemgaard og Marie Sandberg (red.): *Kultur som praksis: etnologiske perspektiver på individualitet og fællesskab, kultur og historie*. Hans Reitzels Forlag, s. 23-66.
- Danmarks Statistik 1967: "Kapitel 1: Areal og Befolkning". *Statistisk Årbog 1967*. Danmarks Statistik, s. 1-74.
- Djøf 2016: *Flytningen af statslige arbejdspladser*. Rapport. Djøf.
- Dybvad, Kaare 2015: *Udkantsmyten: hvordan centraliseringen af Danmark ødelægger vores økonomi og sociale sammenhængskraft*. People's Press.
- Finansministeriet 2018: *Bedre Balance II: Statslige arbejdspladser tættere på borgere og virksomheder*. Finansministeriet og Regeringen.
- Finansministeriet 2019: *Fakta-ark: Status på Bedre Balance I og II*. Finansministeriet.
- Folketidende 2018a: "Skal nye tider slette de historiske spor". *Lolland Falsters Folketidende*, 16. marts 2018, s. 2.
- Folketidende 2018b: "Et følelsesladet salg: Byrådssalen betyder noget for nakskovitternes identitetsfølelse". *Lolland Falsters Folketidende*, 17. marts 2018, s. 26.
- Folketidende 2018c: "Notas udflytning trækker ud". *Lolland Falsters Folketidende*, 28. april 2018, s. 28.
- Folketidende 2018d: "Møblement nu på møbelhotel". *Lolland Falsters Folketidende*, 30. august 2018, s. 15.
- Geertz, Clifford 1998: "Deep Hanging Out". *New York Review of Books*: 45(16), s. 69-72.
- Gulløv, Eva og Gulløv, John 2020: *Opvækst i provinsen: om dem, der bliver, og dem, der rejser*. Aarhus Universitetsforlag.
- Holmager, Therese L. F.; Thygesen, Lars; Buur, Lene T. og Lynge, Elsebeth 2021: "Emergence of a mortality disparity between a marginal rural area and the rest of Denmark, 1968-2017". *BMC Public Health*: 21(90), s. 1-11. DOI: <https://doi.org/10.1186/s12889-020-10108-6>
- Høst, Jeppe og Larsen, Sille R. 2016: "Ansvar for egen egn? Kulturhistoriske perspektiver på regionalt udviklingsarbejde". *Kulturstudier*: 7(1), s. 116-142. DOI: <https://doi.org/10.7146/ks.v7i1.24057>
- Jensen, Jonatan K.; Jakobsen, Søren T. og Bolvig, Iben 2019: *Udgiftsbehovet på beskæftigelsesområdet i Lolland Kommune: demografi, socioøkonomi, sundhed og regionale arbejdsmarkedsvilkår 2010-2017*. VIVE, Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Kolstrup, Søren 1977: *Nakskov '31: bidrag til arbejdsløshedsbevægelsernes historie*. Spar Knægt.
- Larsen, Birgitte R. 2022: "Mellem decentralisering og centralisering: en statslig arbejdsplads flytter fra København til Nakskov". *Dansk Sociologi*: 33(2). (August 2022).

- Ledstrup, Martin 2021: "After precarity: A geography of dark news and digital hope on the island of Lolland". *Cultural Geography*: 28(2), s. 363–376. DOI: <https://doi.org/10.1177%2F1474474020978503>
- Lolland Kommune 2016: *Det nye Lolland: Plan- og udviklingsstrategi 2016-2030*. Lolland kommune.
- Lolland kommune 2017: *Lolland Kommunes sociale og beskæftigelsesmæssige rammevilkår*. Lolland Kommune.
- Lolland kommune 2019a: *Befolkningsprognose 2019-2031*. Lolland Kommune.
- Lolland Kommune 2019b: *Udviklings- og investeringsstrategi: Nakskov 2030 – turisme som drivkraft for udvikling og vækst*. Lolland Kommune.
- Lundmann 2018: *Bedre Balance? Meningsløshed, kamp, involvering og rekruttering: En undersøgelse af konsekvenser og muligheder for udflytningen af statslige arbejdspladser*. Rapport. Lundmann.
- Miller, Daniel 2010: *Stuff*. Polity Press.
- Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri 2008: *Det danske landdistriktsprogram 2007-2013*. Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri.
- Nielsen, Per; Larsen, Bjarne; Friis, Jytte; Køcks, Liljan; Hansen Flemming B.; Vestergaard, Stig; Larsen, Tom og Sørensen, Hans Ole 2006: *Portræt af de syv, der bliver til en: Kommunesammenlægningen 2007*. Det Gamle Trykkeri i Nakskov.
- Olesen, Thomas R. 2012: "Lukningen af Nakskov Skibsværft A/S i 1986". *Erhvervshistorisk Årbog*: 61(2), s. 1-30.
- Rambøll 2017: *Flytning af statslige arbejdspladser: erfaringsopsamling fra Geodatastyrelsen, Landbrugsstyrelsen, Nævnenes Hus og Statens Administration*. Rapport. Rambøll.
- Raahaage, Kirsten Marie 2016: "Ghosts, troubles, difficulties, and challenges: Narratives about unexplainable phenomena in contemporary Denmark". *Folklore*: 65, s. 89-111. DOI: <http://dx.doi.org/10.7592/FEJF2016.65.raahaage>
- Sjørslev, Inger 2013: *Ting i nære og fjerne verdener*. Aarhus Universitetsforlag/Univers.
- Svendsen, Gunnar L. H. 2013: *Livsvilkår og udviklingsmuligheder på landet: viden, cases, teorier*. Syddansk Universitetsforlag.
- Sørensen, Tim F. 2016: "I tidens fylde: samtidslevn og arkæologiske de/ formationsprocesser". *Arkæologisk Forum*: 35, s. 23-30.
- Terney, Henrik 2020: "Tilflytterne". *De farver: Magasinet om farver og kulør*: 27(87), s. 30-35.
- Wacquant, Loïc 2007: "Territorial stigmatization in the age of advanced marginality". *Thesis Eleven*: 9(1), s. 66-77.
- Winther, Malene W. og Svendsen, Gunnar L. H. 2012: "'The Rotten Banana' fires back: The story of a Danish discourse on inclusive rurality in the making".

Journal of Rural Studies: 28(4), s. 466-477. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2012.05.003>

Zimmerbauer, Kaj og Paasi, Anssi 2013: "When old and new regionalism collide: Deinstitutionalization of regions and resistance identity in municipality amalgamations". *Journal of Rural Studies*: 30, s. 31-40. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2012.11.004>

Utrykte kilder

DR 2020a: *Ugens Gæst*. 31/1 2020, Danmarks Radio, P1.

DR 2020b: *Debatten*. 30/1 2020, Danmarks Radio, P1.

Websteder

Berlingske, <https://www.berlingske.dk/politik/lolland-er-traet-af-udsultning-og-kraever-flere-statslige-job> (Besøgt 8/2 2022).

Lolland Kommune: *Via Ritzau*, <https://via.ritzau.dk/pressemeddelelse/selvfølgelig-kan-statslige-arbejdspladser-flyttes-tilbage-til-provinsen-det-er-jo-der-de-kommer-fra?publisherId=3984657&releaseId=4273586> (Besøgt 8/2 2022).

Lolland kommune: *Via Ritzau*, <https://via.ritzau.dk/pressemeddelelse/lolland-kommune-byder-statslige-arbejdspladser-velkommen-hjem?publisherId=3984657&releaseId=12076573> (Besøgt 8/2 2022).

Pfeffer, Heidi: *Nakskov Lokalhistoriske Arkiv*, <https://nakskovlokalarkiv.dk/nakskov-skibsvaerft-2> (Besøgt 8/2 2022).

Statsministeriet, <https://www.stm.dk/presse/pressemoedearkiv/pressemoeden-17-januar-2018/> (Besøgt 8/2 2022).

English Summary

Taking up residence in the cultural-historical inner sanctuary of others:

A relocated state institution moves into the former town hall of Nakskov

Based on an anthropological study of the Danish national policy initiative of redistributing state jobs from Copenhagen to the provinces, the article draws on an ethnographic case study of the everyday reception of the state institution *Nota* in the small town of *Nakskov* on Lolland, where *Nota* has taken over the historic town hall building. Through a focus on materiality and time, and on how these intersect in social life, the article examines the socio-cultural implications of this exact placing, seen from the two-fold perspective of the relocated workplace and established locals. As regards the former town hall and its council chamber, first, the analysis unpacks how, in practice, a dual ownership between the state

and local townspeople comes into being, within which Nota must operate and maneuver in daily life. Next, it is argued how, furthermore, Nota's placement in the cultural-historical "inner sanctuary" of Nakskov comes to interact with larger historical contexts outside of the former town hall; namely the Danish merger of municipalities in 2007, whereby Nakskov's status as independent municipality for nearly 140 years ended. It is concluded how, fundamentally, the local reception of the relocated state institution does not begin with Nota's arrival, but that its specific layers of meaning and terms of practice are already entrenched in local collective memory and regional identity dynamics.